

חוות דעת מומחה

שם המומחה: עמנואל מזור

מען: מדעי הסביבה; מכון וייצמן למדע; רחובות 76100

אני הח"מ עמנואל מזור, נושא ת.ז. 3176245 נתבקשתי ע"י "אדם טבע ודין – אגודה ישראלית להגנת הסביבה" לחוות דעתי ביחס לנושא פרויקט המלונות בעמק ססגון.

הנני נותן חוות דעתי זו במקום עדות בבית המשפט והנני מצהיר בזאת כי ידוע לי היטב, שלעניין הוראות החוק הפלילי בדבר עדות שקר בשבועה בבית המשפט, דין חוות דעתי כשהיא חתומה על ידי כדין עדות בשבועה שנתתי בבית המשפט.

פרטי השכלתי:

1. M.Sc האוניברסיטה העברית, החוג לגיאולוגיה
2. Phd האוניברסיטה העברית, החוג לגיאולוגיה
3. פרופסור חבר במחלקה למדעי הסביבה וחקר האנרגיה, מכון וייצמן למדע

תפקידים ועבודות מקצועיות

1958-1963: גיאולוג, ראש הסקר הרדיואקטיבי בישראל, הוועדה לאנרגיה אטומית
1964-1998: פרופ' חבר במחלקה למדעי הסביבה וחקר האנרגיה, מכון וייצמן למדע. נושאי מחקר: גיאולוגיה, מי תהום, גזים אצילים; ותכנון אתרים ושמורות טבע.
1999 – היום: גמלאי, יועץ ופעיל במחלקה למדעי הסביבה, מכון וייצמן למדע

פרסומים

ר' נספח מצורף

להלן חוות דעתי:

המותג של נופי בראשית

עם הקמת המדינה היה החלק המיושב של הארץ מצומצם והמרחבים הפתוחים, כולל דרום הנגב, נראו "עזובים". בדגל הציונות נכללו הקמת יישובים חדשים ככל הניתן ופיתוח אינטנסיבי של מכרות ותעשייה המבוססת על מחצבי הנגב. במסגרת זו חגגה המדינה כאשר החלו להפיק נחושת בתמנע, לכרות פוספטים או להפיק את משאבי ים המלח. ברם, החל משנות השבעים של המאה הקודמת התפתחה בעולם כולו, וכן אצלנו, ההכרה שהבנייה ומיזמי המחצבים גורמים להרס נופים בלתי הפיך, ופגיעה במגוון מיני הצומח והחי והרס משאב מי התהום. נוצרה ההכרה שיש להציל ייצוג נאה של מגוון נופי בראשית.

המושג של נוף בראשית מתייחס לשטחים השמורים עדיין במצב בו הם נוצרו בטבע, כולל שרידי מורשת האדם לדורותיו והקשרים היסטוריים. בנוף בראשית אין פגיעות של האדם המודרני המצויד בטכנולוגיות כובשניות והורסות נוף, וכן לא היתה בו רעיית יתר, כך שנשמר מגוון מיני הצומח והחי. **נופי הבראשית הינם הריאות הפתוחות והערכיות של חלקי הארץ המיושבים בצפיפות, בעיקר בחצי הצפוני של ישראל. נופי הבראשית שנותרו במדינה יקרים לנו מפז ויהיו חשובים ביותר לדורות הבאים.**

בביקור בנופי בראשית האדם חוזר לכור מחצבתו – לנופי כדור הארץ המקוריים. במדבר הסלעים הססגוני של הנגב הגיאולוגיה הינה נושא המטריה, אך בחלקים מסוימים הארכיאולוגיה מובילה. בפלח נוף הבראשית של בקעת תמנע וההרים החוגרים אותה נשמרו נופי מדבר סלעיים וביניהם אתרי ארכיאולוגיה ייחודיים בקנה מידה עולמי.

פלח נוף הבראשית סובב תמנע: ערש הנחושת, סלעי היסוד ואבני החול הקדומות

מדובר בנוף המרשים של חצי מכתש, אשר במרכזו גוש סלעי יסוד – הר תמנע. את הר תמנע סובב עמק ומאחריו מקיפים קירות הרים של סלעי משקע: מצפון גבעת ססגון והר מכרות, ממערב הר עתק, ומדרום הרי חכליל, ואילו כלפי מזרח המכלול פתוח כלפי התעלה הנופית של בקעת הערבה.

את הר תמנע חוצה מסלול גיאולוגי משולט, אשר הח"מ היה מעורה בהכנתו. מדובר בתצוגה גיאולוגית פתוחה המוקדשת לסלעי היסוד הקדומים ביותר בארץ, על שלל תופעותיהם. מעל סלעי היסוד מצויים סלעי משקע, כולל אבני חול קדומות, ובהם אלפי פירים אשר נחפרו לשם הפקת ריכוזים מינראליים של חומר גלם להפקת נחושת. זאת מתחילת הפקת הנחושת בעולם, החל מלפני כ-7000 שנה. בגבעות שונות מצויים אתרים בהם התיכו את המחצב ויצרו נחושת נקייה. אתרים אלו ניכרים בערמות הסיגים הכהים ושרידי מתקני כתישה והתכה.

ההנאה של הטיילים מההתבוננות בתופעות הגיאולוגיות והארכיאולוגיות מותנית בכך שלכל מלוא רוחב שדה הראיה ייחשף הנוף הבראשית. הקמת מתחם המלונות ומיתקני הנופש על 300 הדונם בפאתי פארק תמנע תהרוס זאת.

גבעת ססגון

הכניסה לפארק תמנע הינה בכביש צר העובר בגדת נחל תמנע, והנוף סגור מצפון ע"י גבעת ססגון ובהמשך ע"י הר מכרות. כלומר, מדובר על חלק בסיסי של שמורת תמנע. גבעת ססגון עצמה מעניינת כי בה יש מחשופים מעולים של אבן-חול הקדומה, הקרויה "אבן-חול נובית", המגוונת במשחק של צבעי סגול, אדום ושחור.

בראש הר המשאר של גבעת ססגון מתקבלת תצפית נהדרת למרחבי נופי הבראשית, כולל מבט מצוין על בקעת והר תמנע.

תיירות – נופש - מדע – אמנות (תנמ"א) בחיק הטבע כענף פרנסה מרכזי ובר-קיימא

בעולם כולו, וכן אצלנו, הולך ומתפתח בקנה מידה גדול ענף הפרנסה של תיירות טבע ערכית. במסגרת זו יש ביקוש נרחב לטיילות מדברית ובה יש לנגב ייחודיות בשל היותו מדבר סלעים מגוון; זהו הנוף המאוזכר רבות בסיפורי התנ"ך; ולו שלל תכנים ארכיאולוגיים, כדוגמת אלפי הפירים הקדומים להפקת הנחושת המאפיינים את מכלול תמנע.

המגמה הבריאה הינה פיתוח אתרי הארחה מרכזיים, דוגמת אילת או מקבץ מלונות עין בוקק, המהווים אתרי יציאה לטיילות במרחבי נופי הבראשית הסמוכים. בתפיסה זו יש חשיבות מרבית להקפדה על השימור המיטבי של נופי הבראשית - שישארו חופשיים ממתקני האדם המודרני.

פלח נוף בראשית הופך לחשוב במיוחד באם יש לו תכנים ייחודיים, גבולות טבעיים ושטח מינימלי המבטיח קיום מגוון מיני הצומח והחי הטבעיים, ומבטיח נפח לטיולים של לפחות יום מלא. כל אלו יש כיום לשמורת פארק תמנע, אך הקמת מכלול המלונות במרגלות המכלול תהווה כרסום משמעותי מאד.

מכלול תמנע – ערש הנחושת, סלעי היסוד ואבני החול הקדומות - מהווה אתר תיירות טבע מרכזי בכל חבל אילות והערבה הדרומית. יש לשמור עליו!

העמדה של תכניות האב הארציות

תכנית אב לישראל בשנות האלפיים (ישראל 2020) הדגישה את הצורך לרכז פיתוח חדש ביישובים קיימים ולהימנע מפיזור אתרי פיתוח במרחבים פתוחים שמורים. המסקנה לגבי נושא חוות הדעת הנוכחית – יש לראות בעיר אילת את מרכז המלונאות האזורי, ובשום אופן לא להקים מתחם תיירות חדש על שטח של 300 דונם בתוך תא השטח הנושאי הנדון בחוות הדעת הנוכחית. **הקמת מתחם תיירות כה גדול זהה למעשה להקמת יישוב חדש!**

תמ"א 35 קבעה שפלח הנוף הנדון הינו חלק ממכלול נופי בתוך **מרום שימור ארצי**, כך שמתחייבת שמירה על רצף שטחים פתוחים ועל שטחים בעלי רגישות. הקמת מכלול מלונות ענק בשטח המוצע נוגדת כלל זה באופן בולט.

שביל ישראל הינו תוואי מרכזי ביותר של תיירות הטבע בישראל. **התוואי נבחר לכל אורכו בקפדנות, והמעבר דרך שמורת תמנע הינו ברור ומובן.** ההולכים בשביל ישראל בתוואי שלו עוברים בין גבעת ססגון והר מכרות ומגיעים לכניסה אל מכלול סלעי היסוד וערש הנחושת ללא חשיפה לכבישי האזור – רצף של נוף בראשית. **הקמת המלונות הנדונה תהרוס את החלק היפה הזה של שביל ישראל.**

מכלול התיירות המתוכנן הינו התערבות סביבתית גדולת ממדים

מתוכנית הפרויקט עולה השתלטות אדירה על הסביבה. להלן מספר דוגמאות:

1. הפרויקט כולל 322 חדרים, כולל חניות ודרכים

2. 84 חדרים נוספים ל"מלונאות מיוחדת"

3. פארק אטרקציות אשר ישתרע על 30 דונם (!)
  4. סך הכל מקום ל-430 חניות!
  5. הנוף המדברי יופרע ע"י "משחקי מים" ובריכות מים.
  6. הפרויקט כולל תעלה ארכה ובה מים זורמים מהנקודה הגבוהה שלו אל בסיסו. בדרך יהיו מפלים קטנים, אגמים ושאר מתקנים, וכן יהיו בשטח משחקי מים נוספים, מזרקות ובריכות שחיה.
  8. בנוסף לכך יוקם ויופעל במקום מגוון של מגרשי ספורט.
- כל זאת בשולי פארק תמנע, ממש בכניסה אליו!?

הרס נופי הבראשית הינו בלתי הפיך – הם הולכים ופוחתים לנגד עינינו

שטח שיושר ובוצעה בו בנייה, סלילת כבישים, העברת קווי תשתית, הפעלת מתקני אשפה ומיתקני ביו, וכיו"ב הינו הרוס ללא תקנה – **נוף הבראשית כבר לא ישוב אליו**. דברים אלו נכונים לגבי הפרוייקט של מלונאות על שטח כולל של כ- 300 דונם בכניסה לפארק תמנע!

לסיכום:

מדובר על מכלול פיתוח רב ממדים אשר יפגע קשות בפלח נוף הבראשית תמנע: ערש הנחושת, סלעי היסוד ואבני החול הקדומות. יש להפנות את המיזם למיקום אחר – הרחק מחוץ לנוף הבראשית של תמנע.

חתימה:

תאריך: 25. 3. 2008